

Studiu comparativ

asupra **Legislației privind persoanele
cu autism / dizabilități**
România - Islanda

Material elaborat de Monica Donescu
Publicat în ianuarie 2024

Detalii despre proiect în pagina dedicată:
<https://helpautism.ro/help-hire/accedis-acces-pe-piata-muncii-pentru-persoanele-cu-dizabilitati>

Material realizat cu sprijinul financiar Active Citizens Fund România, program finanțat de Islanda, Liechtenstein și Norvegia prin Granturile SEE 2014-2021. Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Granturilor SEE și Norvegiene 2014-2021; pentru mai multe informații accesați www.eegrants.org.

Proiect derulat de:

Cu sprijinul:

SPECIALISTERNE

CUPRINS

Cadrul juridic general și definiții	3
1. Legile antidiscriminare	6
2. Accesibilitate și amenajări	7
3. Educație	8
4. Ocuparea forței de muncă	10
5. Asistență medicală	14
6. Servicii și beneficii sociale	16
7. Transport	19
8. Viața independentă	20
9. Conformitate și aplicare	22
Concluzii	26
Bibliografie	28

România

La 31 decembrie 2022, în București erau înregistrate aproape 72.607¹ persoane cu dizabilități, conform datelor ANPD² (cel mai mare număr din țară). România are un cadru legal pentru dizabilități care include Legea privind drepturile persoanelor cu dizabilități, care definește dizabilitatea și prevede diverse drepturi și beneficii:

1. LEGE nr. 448 din 6 decembrie 2006 - privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap (republicată) în 2016 și 2019;
 - Hotărârea Guvernului nr. 1.284/2011 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap;
2. ORDIN nr. 432 din 14 mai 2007 - privind procedura de acordare a drepturilor;
3. HOTĂRÂRE nr. 1175 din 29 septembrie 2005 - privind aprobarea Strategiei naționale pentru protecția, integrarea și incluziunea socială a persoanelor cu handicap pentru perioada 2006-2013;
4. HOTĂRÂRE nr. 430 din 16 aprilie 2008 - privind aprobarea Metodologiei de organizare și funcționare a comisiei de evaluare a persoanelor adulte cu handicap;
5. HOTĂRÂRE nr. 10 din 9 ianuarie 2008 - privind indexarea cuantumului prestațiilor sociale prevăzute la art. 58 (4) din Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap;
6. HOTĂRÂRE nr. 89 din 5 februarie 2010 - pentru modificarea și completarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 268/2007;
7. ORDIN nr. 11 din 9 ianuarie 2008 - privind elaborarea Metodologiei de evaluare a proiectelor și a criteriilor de selecție a proiectelor în domeniul protecției, integrării și incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități;
8. ORDIN nr. 256 din 3 august 2007 - privind organizarea și funcționarea Consiliului pentru analiza problemelor legate de persoanele cu dizabilități;
9. ORDIN nr. 369 din 17 august 2009 - pentru aprobarea Metodologiei de monitorizare a implementării proiectelor în domeniul protecției persoanelor cu dizabilități;
10. ORDIN nr. 468 din 13 octombrie 2009 - pentru aprobarea Instrucțiunilor de aplicare a prevederilor art. 54 alin. 4 din Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap;

¹ [ANALIZĂ Doar 17% dintre românii cu dizabilități sunt integrați pe piața muncii | adevarul.ro](https://www.adevarul.ro)

² [MMSS: Rata persoanelor cu dizabilități raportate la populația României a fost de 3,99%, la finele lunii decembrie 2022 / CECCAR Business Magazine](https://www.ceccar.ro)

11. ORDIN nr. 507 din 10 septembrie 2008 - privind aprobarea Grilei de evaluare a activităților inovative desfășurate în centrele-pilot pentru persoane adulte cu handicap;
12. ORDIN nr. 517 din 4 noiembrie 2009 - privind plata dobânzilor suportate de la bugetul de stat de către direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului județene, respectiv a sectoarelor municipiului București, în baza art. 27 din Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap;
13. ORDIN nr. 559 din 22 octombrie 2008 - privind aprobarea Standardelor specifice de calitate pentru centrele rezidențiale, centrele de zi și locuințele protejate pentru persoane adulte cu handicap;
14. ORDIN nr. 590 din 12 noiembrie 2008 - pentru aprobarea Instrucțiunilor de aplicare a art. 78 din Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap;
15. ORDIN nr. 651 din 19 decembrie 2008 - pentru aprobarea Metodologiei de monitorizare a implementării standardelor de calitate specifice în centrele pentru persoane cu handicap;
16. ORDIN nr. 671/1640/61 din 24 iulie 2007 - privind aprobarea Metodologiei de acreditare a interpreților în limbajul semnelor și a interpreților în limbajul specific al persoanelor cu surdocecitate;
17. ORDONANȚĂ DE URGENȚĂ nr. 14 din 7 martie 2007 - pentru modificarea și completarea Legii nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap;
18. ORDONANȚĂ DE URGENȚĂ nr. 32 din 26 februarie 2001 - privind reglementarea unor probleme financiare;
19. ORDONANȚĂ DE URGENȚĂ nr. 86 din 24 iunie 2008 - pentru modificarea Legii nr. 448/2006
20. LEGE nr. 7 din 4 ianuarie 2023 privind susținerea procesului de dezinstituționalizare a persoanelor adulte cu handicap și implementarea măsurilor de accelerare a acestuia și de prevenire a instituționalizării, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, promulgată de PARLAMENTUL ROMÂNIEI, Publicat în MONITORUL OFICIAL nr. 19 din 6 ianuarie 2023.

Islanda

Islanda are o singură lege privind serviciile pentru persoanele cu dizabilități³, care definește dizabilitatea și stabilește drepturile și serviciile disponibile pentru persoanele cu dizabilități.

Legea islandeză privind serviciile pentru persoanele cu dizabilități, care a fost adoptată în 1992 și revizuită ulterior în 2008, joacă un rol crucial în definirea

³ [Legea privind problemele persoanelor cu dizabilități \(government.is\)](https://www.government.is)

dizabilității și în definirea drepturilor și serviciilor disponibile pentru persoanele cu dizabilități din această țară.

Islanda a ratificat Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități și Protocolul opțional în septembrie 2016. Prin lege, persoanele cu dizabilități au dreptul la servicii și asistență generală. Acestea beneficiază de drepturi egale și se bucură de standarde de viață comparabile cu cele ale celorlalți membri ai societății.⁴

1. Legea privind drepturile persoanelor cu dizabilități nr. 88/2011⁵ : această lege este deosebit de importantă pentru protejarea drepturilor persoanelor cu dizabilități din Islanda. Ea prezintă diverse dispoziții pentru a asigura drepturi și oportunități egale pentru persoanele cu dizabilități, inclusiv protecția împotriva discriminării. Unele dintre principalele dispoziții ale acestui act legislativ includ:
 - Interzicerea discriminării pe motiv de dizabilitate în diverse domenii, inclusiv în ceea ce privește ocuparea forței de muncă, educația și accesul la bunuri și servicii;
 - Obligativitatea pentru organizațiile publice și private de a lua măsuri pentru a promova participarea și incluziunea persoanelor cu dizabilități în societate.
 - Înființarea unei instituții naționale pentru drepturile omului, care monitorizează și promovează drepturile persoanelor cu dizabilități și soluționează plângerile privind discriminarea.
2. Legea privind accesibilitatea locurilor publice pentru persoanele cu dizabilități: acest document se concentrează pe asigurarea faptului că locurile publice sunt accesibile persoanelor cu dizabilități, permițându-le acestora să participe pe deplin în societate.
3. Legea privind serviciile pentru persoanele cu dizabilități: se referă la furnizarea de servicii și sprijin pentru persoanele cu dizabilități pentru a le permite participarea deplină în societate. Aceasta include dispoziții pentru a proteja drepturile persoanelor cu dizabilități și pentru a se asigura că acestea primesc sprijin și servicii adecvate.
4. Legea privind egalitatea de statut și de drepturi între femei și bărbați: deși nu este specifică dizabilităților, această lege promovează egalitatea de gen și interzice discriminarea pe criterii de gen, ceea ce poate proteja, de asemenea, femeile cu dizabilități de discriminarea bazată pe gen.

⁴ [Persoane cu dizabilități | Icelandic Human Rights Centre](#)

⁵ [Islanda - Legea nr. 88/2011 privind drepturile persoanelor cu dizabilități \(ilo.org\)](#)

1. LEGILE ANTIDISCRIMINARE

România

România are legi împotriva discriminării care interzic discriminarea pe motiv de dizabilitate.

Egalitatea de tratament este în general garantată de Constituție. Iată o listă de reglementări care abordează problema discriminării în România:

1. Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare;
2. Legea nr. 48/2002 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare⁶;
3. Decizia nr. 1.194 din 27 noiembrie 2001 privind organizarea și funcționarea Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării;
4. Hotărârea nr. 1.258 din 13 august 2004 privind aprobarea Planului național de acțiune pentru combaterea discriminării⁷;
5. Legea nr. 324 din 14 iulie 2006 pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare;
6. Legea nr. 27/2004 privind aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 77/2003 pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare;
7. Instrucțiunea CNCD nr. 1 din 5 martie 2003;
8. Ordonanța Guvernului nr. 77/2003 de modificare a Ordonanței Guvernului nr. 137/2003.

Islanda

Islanda are, de asemenea, legi împotriva discriminării care protejează persoanele cu dizabilități de discriminare.⁸

1. Legea privind drepturile persoanelor cu dizabilități⁹ nr. 88/2011: această lege este deosebit de importantă pentru protejarea drepturilor persoanelor cu dizabilități din Islanda. Ea prezintă diverse dispoziții pentru a asigura drepturi și oportunități egale pentru persoanele cu dizabilități, inclusiv protecția împotriva discriminării. Unele dintre principalele dispoziții ale acestui act legislativ includ:
 - Interzicerea discriminării pe motiv de dizabilitate în diverse domenii, inclusiv în ceea ce privește ocuparea forței de muncă, educația și accesul la bunuri și servicii;
 - Obligativitatea pentru organizațiile publice și private de a lua măsuri pentru

⁶ [România: Decizia nr. 1.194 din 27 noiembrie 2001 privind organizarea și misiunea Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării | Equal Rights Trust](#)

⁷ [PC.DEL/854/04 \(osce.org\)](#)

⁸ Althingi [Parlamentul islandez] (2018). [Þingsályktun um áætlun fyrir árin 2019-2022 um aðgerðir gegn ofbeldi og afleiðingum þess](#) [Rezoluție parlamentară pentru anii 2019-2022 privind acțiunile împotriva violenței și consecințele acesteia]

⁹ [Legea privind protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități \(ilo.org\)](#)

- a promova participarea și incluziunea persoanelor cu dizabilități în societate;
 - Înființarea unei instituții naționale pentru drepturile omului, care monitorizează și promovează drepturile persoanelor cu dizabilități și soluționează plângerile privind discriminarea.
2. Legea privind accesibilitatea locurilor publice pentru persoanele cu dizabilități: Această legislație se concentrează pe asigurarea faptului că locurile publice sunt accesibile persoanelor cu dizabilități, permițându-le acestora să participe pe deplin în societate.
 3. Legea privind serviciile pentru persoanele cu dizabilități: Această lege se referă la furnizarea de servicii și sprijin pentru persoanele cu dizabilități pentru a le permite participarea deplină în societate. Aceasta include dispoziții pentru a proteja drepturile persoanelor cu dizabilități și pentru a se asigura că acestea primesc sprijin și servicii adecvate.
 4. Legea privind egalitatea de statut și de drepturi între femei și bărbați: deși nu este specifică dizabilităților, această lege promovează egalitatea de gen și interzice discriminarea pe criterii de gen, ceea ce poate proteja, de asemenea, femeile cu dizabilități de discriminarea bazată pe gen.

2. ACCESIBILITATE ȘI AMENAJĂRI

România

România dispune de reglementări pentru a asigura accesibilitatea și amenajări rezonabile pentru persoanele cu dizabilități.

Din păcate, în România, lipsa accesibilității este o problemă majoră care condamnă persoanele cu dizabilități la un context de discriminare permanentă și sistematică, ceea ce duce la izolare și la o calitate scăzută a vieții din toate punctele de vedere.

Este adevărat că în România au fost adoptate diverse reglementări care sprijină accesibilitatea pentru persoanele cu dizabilități, inclusiv în Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea persoanelor cu handicap. Legiuitorul a abordat și a surprins diverse aspecte ale vieții în care accesibilitatea asigură egalitatea de șanse pentru persoanele cu dizabilități. Acesta oferă orientări clare cu privire la metodele și mijloacele imediate care pot fi aplicate.

Cu toate acestea, atunci când comparăm acest cadru juridic cu viața de zi cu zi, putem face propriile noastre comentarii bazate pe experiențele cotidiene. Putem afirma că, în cea mai mare parte, aceste reglementări există doar la nivel declarativ, foarte puțini factori de decizie din instituțiile responsabile fiind interesați să le aplice.

Există o nevoie urgentă și profundă de accesibilitate pentru persoanele cu dizabilități în toate mediile publice și există un cadru legal în vigoare. Este esențial să se schimbe percepția factorilor de decizie publică cu privire la îndeplinirea acestor nevoi și drepturi.

Islanda

Islanda este cunoscută pentru angajamentul său față de accesibilitate, existând o legislație cuprinzătoare pentru a asigura accesibilitatea fizică și digitală.

În 2012, Parlamentul a adoptat un document amplu care a stabilit codurile de construcție, subliniind că “în general, proiectele nu ar trebui să împiedice utilizarea ajutoarelor și echipamentelor de mobilitate pentru persoanele cu dizabilități”. Cu toate acestea, această lege se referă exclusiv la clădirile construite după 2012 și nu abordează necesitatea unor renovări retroactive. În plus, lipsește o documentație clară cu privire la consecințele nerespectării legii.

Pe lângă aceste noi reglementări în materie de construcții, numeroase organizații din Reykjavík au promovat în mod activ o cultură a accesibilității. Sjálfsbjörg, Asociația Națională a Persoanelor cu Dizabilități din Islanda, este dedicată misiunii de “a se asigura că persoanele cu dizabilități se bucură de participare completă și de egalitate”. Aceștia efectuează în mod constant evaluări ale muzeelor, piscinelor și altor spații publice, oferind recomandări pentru îmbunătățiri la nivel național.¹⁰

3. EDUCAȚIE

România:

România are legi care garantează dreptul la educație pentru persoanele cu dizabilități și promovează educația incluzivă.

- În februarie 2020, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD) a decis ca elevii cu nevoi educaționale speciale să aibă locuri speciale în licee, școli profesionale și universități în timpul admiterii, după un model similar cu cele alocate pentru elevii romi și copiii din Republica Moldova. Această decizie a fost luată după ce CNCD a fost sesizată de Ana Dragu, psiholog clinician și președinte al Asociației Autism Europa din Bistrița, care a fost susținută de Asociația Help Autism
- Metodologia de organizare a serviciilor de sprijin educațional pentru copiii, elevii și tinerii cu cerințe educaționale speciale, precum și celelalte reglementări și metodologii menționate au fost susținute și au avut un impact semnificativ asupra îmbunătățirii serviciilor educaționale pentru copiii cu cerințe educaționale speciale, inclusiv pentru copiii cu autism din România. Organizații precum Asociația Help Autism au jucat un rol esențial în promovarea și susținerea acestor politici și reglementări menite să asigure o educație adecvată și mai accesibilă pentru acești copii. Aceste inițiative reprezintă eforturi importante pentru a crea un mediu educațional mai incluziv și mai echitabil.

¹⁰ [Ghidul complet pentru accesul în scaun cu rotile în Islanda | Ghidul Islandei](#)

- În iunie 2020, Monica Anisie, ministrul educației de la acea vreme, a emis un ordin care, pentru prima dată, a reglementat existența locurilor de admitere separate pentru elevii cu cerințe educaționale speciale (CES) din școlile obișnuite și din școlile speciale. Aceste locuri suplimentare au fost alocate peste cota obișnuită de locuri în aceste instituții de învățământ.
- Metodologia privind organizarea serviciilor de sprijin educațional pentru copiii, elevii și tinerii cu cerințe educaționale speciale integrați în învățământul de masă - Ordinul 5.574/ 2011.
- Regulamentul de organizare și funcționare a învățământului special și special integrat - Ordinul 5.573/ 2011.
- Metodologia privind evaluarea și intervenția integrată pentru plasamentul copiilor cu dizabilități, orientarea pentru alegerea școlii și a carierei pentru copiii cu cerințe educaționale speciale, precum și pentru responsabilizarea și reabilitarea copiilor cu dizabilități și/sau cerințe educaționale speciale - Ordinul nr. 1.985/ 2016.

Islanda

Islanda oferă educație incluzivă pentru studenții cu dizabilități și asigură adaptări rezonabile.¹¹

1. **Legea privind educația (Lög um menntun)**¹²: prezintă cadrul juridic pentru educație, inclusiv dispozițiile privind educația incluzivă. Aceasta subliniază faptul că toți elevii au dreptul de a primi o educație adaptată nevoilor lor, indiferent de dizabilitățile lor. Legea prevede că școlile trebuie să ofere adaptările și sprijinul necesar pentru a se asigura că elevii cu dizabilități pot participa pe deplin la sistemul educațional.
2. **Legea privind sprijinul pentru studenții cu dizabilități din învățământul superior (Lög um stuðning við nám nemendafjölda með fötlun)**¹³: se concentrează asupra învățământului superior și prezintă drepturile și mecanismele de sprijin pentru studenții cu dizabilități care urmează studii superioare. Aceasta prevede că instituțiile de învățământ superior trebuie să ofere adaptări rezonabile și servicii de sprijin pentru a se asigura că studenții cu dizabilități pot avea acces și pot absolvi învățământul superior.
3. **Planurile educaționale individuale (PEI)**: în Islanda, școlile sunt obligate să elaboreze planuri educaționale individuale pentru elevii cu dizabilități. Aceste planuri sunt adaptate la nevoile specifice ale fiecărui elev și detaliază adaptările, modificările și serviciile de sprijin de care aceștia au nevoie pentru a beneficia de o educație incluzivă. PEI-urile sunt elaborate în colaborare cu părinții sau tutorii.
4. **Agenția islandeză pentru educație specială (Möguleikar skóla)**¹⁴: este responsabilă pentru sprijinirea elevilor cu nevoi speciale, inclusiv a celor cu dizabilități.

¹¹ [Educație pentru toți în Islanda - Audit extern al sistemului islandez de educație incluzivă \(stjornarradid.is\)](#)

¹² [Lög um menntun, hæfni og ráðningu kennara og skólástjórnenda við leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla. | Þingtíðindi | Alþingi \(althingi.is\)](#) - Legea privind educația, competența și recrutarea cadrelor didactice și a administratorilor de școli din grădinițe, școli primare și școli secundare. | Þingtíðindi | Parlament (althingi.is)

¹³ [Lög um framhaldsskóla. | Þingtíðindi | Alþingi \(althingi.is\)](#) - Dreptul liceului. | Þingtíðindi | Parlament (althingi.is)

¹⁴ [Islanda - Agenția Europeană pentru Nevoi Speciale și Educație Incluzivă \(studylib.net\)](#)

Aceasta oferă îndrumări școlilor și profesorilor cu privire la implementarea practicilor incluzive și la asigurarea faptului că elevii cu dizabilități beneficiază de adaptările și sprijinul necesar.

4. OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ

România

România are legi care reglementează drepturile și protecția persoanelor cu dizabilități în materie de ocupare a forței de muncă.

- În conformitate cu Legea nr. 448 din 2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, autoritățile și instituțiile publice, precum și persoanele juridice, publice sau private, care angajează cel puțin 50 de persoane, sunt obligate să angajeze persoane cu dizabilități în proporție de cel puțin 4% din numărul total de angajați. Luminița Obaciu, Senior Payroll Partner la Soter & Partners, a subliniat această obligație.
- Cu toate acestea, în 2018, unele dintre cele mai importante instituții de stat nu aveau angajați cu dizabilități, inclusiv Ministerul Finanțelor, Ministerul Mediului, Ministerul Energiei, Ministerul Culturii și Ministerul Comunicațiilor.
- „În cazul în care instituțiile publice sau companiile private nu angajează persoane cu dizabilități, acestea sunt obligate să plătească o sumă lunară echivalentă cu salariul de bază minim brut înmulțit cu numărul de locuri de muncă neocupate de persoane cu dizabilități”, a declarat Luminița Obaciu, Senior Payroll Partner la Soter & Partners.
- Potrivit unei diagnoze a situației persoanelor cu dizabilități din România realizată de Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copilului și Adopție (ANPDPPD), cu sprijinul Băncii Mondiale în 2020, rata de ocupare a persoanelor cu dizabilități din România este mult mai mică decât cea a persoanelor fără dizabilități și sub media altor țări din Uniunea Europeană.

În România, în timp ce 74% dintre persoanele cu vârste între 20 și 64 de ani fără limitări sunt angajate, procentul este de doar 51% în cazul celor cu unele limitări și scade dramatic în cazul celor cu limitări severe (doar 17%¹⁵ dintre acestea sunt angajate), rămânând aproape constant între 2010 și 2018 pentru această din urmă categorie.

România se confruntă cu provocări majore pe piața muncii - INSS¹⁶ estimează că în 2021, în rândul populației inactive cu vârste cuprinse între 15 și 74 de ani, existau la nivel național 227.500 de persoane caracterizate ca potențială forță de muncă suplimentară, disponibile pentru a munci, dar care nu caută activ un loc de muncă.

¹⁵ [ANALIZĂ Doar 17% dintre românii cu dizabilități sunt integrați pe mână | adevarul.ro](https://www.adevarul.ro)

¹⁶ Institutul Național de Statistică, Comunicat de presă, mai 2022 [com-presa/com-pdf/subocup_2021r.pdf](https://www.institutulnationaldestatistica.ro/com-presa/com-pdf/subocup_2021r.pdf)

În plus, datele din ancheta europeană privind veniturile și condițiile de viață arată că în 2021, rata sărăciei și a excluziunii sociale a ajuns la 34,4% în România.

În plus, la nivel național, 42,5% din populația de peste 18 ani care nu avea un loc de muncă era expusă riscului de sărăcie și excluziune socială. Conform analizei recente din cadrul studiilor economice ale OCDE: România 2022¹⁷, măsurile de activare nu dispun de resurse suficiente, sunt prost direcționate și lipsesc soluțiile adecvate pentru persoanele inactive și oportunitățile de angajare adecvate pentru persoanele cu dizabilități sau pentru cele greu de (re)integrat pe piața muncii.¹⁸

La nivel european, în 2019, persoanele cu dizabilități aveau cu 24,4% mai puține șanse de a fi angajate decât cele fără dizabilități și doar 50,8% dintre acestea aveau un loc de muncă. Potrivit datelor ANDPDCA, în România, la 30 iunie 2021, numărul total al persoanelor cu dizabilități era de 861.016, iar acest număr este în creștere de la an la an. Dintre acestea, 52,87% sunt persoane cu vârste cuprinse între 18 și 64 de ani.

Rezultatele raportului Semestrului European 2022¹⁹ pentru România indică faptul că „serviciile sociale, de sănătate, educaționale și de pe piața muncii sunt insuficient integrate”.²⁰ Această concluzie se reflectă și în eforturile prezentate de strategiile și planurile locale care încearcă să abordeze această problemă.

Potrivit rezultatelor preliminare ale unei cercetări sociologice realizate de Asociația Ateliere fara Frontiere, peste 50% dintre respondenți au declarat că familia este principala sursă de sprijin în caz de nevoie, urmată prieteni sau cunoștințe, asociații și fundații și, în cele din urmă, autorități și statul în general. Aproape 60% dintre respondenți nu au apelat la un serviciu public de ocupare a forței de muncă din cauza necunoașterii acestor servicii sau pentru că nu au avut nevoie de ele.

Lucrătorii vulnerabili au nevoie de servicii atât din partea serviciilor sociale și de ocupare a forței de muncă, cât și a serviciilor medicale și educaționale, în ceea ce numim un pachet integrat de servicii de sprijin. Acest aspect a reieșit și din chestionarul aplicat partenerilor sociali ai Asociației Ateliere fara Frontiere din București: „Integrarea limitată a pieței muncii, a educației, a sănătății și a serviciilor sociale nu permite o incluziune durabilă a diferitelor grupuri dezavantajate și este o problemă la nivel național, nu doar la nivel local.”

De asemenea, chestionarul a relevat faptul că furnizorii de servicii pentru persoanele vulnerabile sunt puțini, serviciile oferite sunt limitate și există un număr mic de personal de sprijin (asistenți sociali și alte categorii) care sunt instruiți să lucreze și să înțeleagă ce presupune integrarea socio-profesională a persoanelor vulnerabile.

Programul național de ocupare a forței de muncă pentru grupurile vulnerabile - numărul de persoane angajate prin implementarea Programului Național de Ocupare a Forței de Muncă și Grupurilor Vulnerabile (PNOFM Programul Național de Ocupare a Forței de Muncă²¹ / National Employment Program for Vulnerable Groups) în martie 2023 în Capitală era de 5.125. În ultimii patru ani, pentru luna martie, se poate

¹⁷ [OECD Economic Surveys: Romania 2022](#)

¹⁸ [Versiunea în limba RO a documentului](#)

¹⁹ [Semestrul european 2022: s-a convenit asupra recomandărilor specifice fiecărei țări](#)

²⁰ [Creșterea ratei de ocupare a persoanelor în vârstă de 20-64 de ani, pe o piață a muncii inclusivă, care să susțină creșterea unei economii competitive, și care să ducă la reducerea sărăciei în muncă și a ocupării informale | MINISTERUL MUNCII ȘI SOLIDARITĂȚII SOCIALE \(gov.ro\)](#)

²¹

observa că măsurile de sprijin acordate, în special subvențiile, vizează în principal angajatorii care angajează șomeri cu vârsta de peste 45 de ani. Alte categorii vulnerabile din cadrul programului, cum ar fi tinerii NEETs (Not in Education, Employment, or Training) sau părinții singuri care sprijină familiile monoparentale, au fost în număr de zero.

La data de 31 decembrie 2022, numărul persoanelor angajate prin implementarea PNOFM (Programul Național de Ocupare a Forței de Muncă și Grupurile Vulnerabile) în București pentru grupurile țintă a fost următorul: 737 de șomeri de lungă durată, **dintre care 35 de persoane cu dizabilități**, 487 de persoane de etnie romă, 1 tânăr din sistemul de protecție a copilului, 2 cetățeni străini și 71 de solicitanți de azil. La 30 septembrie 2022, cifrele arată 457 șomeri de lungă durată, inclusiv 23 de persoane cu dizabilități, 381 de romi, 2 cetățeni străini și 35 de refugiați. În ambele cazuri, persoanele eliberate din detenție sunt raportate ca fiind 0.

Companiile care angajează persoane cu dizabilități în 2022 primesc mai multe beneficii din partea guvernului.

Angajatorii care angajează absolvenți cu dizabilități cu contract pe perioadă nedeterminată primesc o sumă lunară de 2.250 de lei pentru fiecare absolvent pe o perioadă de 18 luni și sunt obligați să mențină raporturile de muncă sau de serviciu pentru cel puțin 18 luni.

Angajatorii care au angajați cu dizabilități beneficiază, de asemenea, de diverse avantaje fiscale. Următoarele cheltuieli sunt deductibile din profitul impozabil:

- Cheltuieli pentru adaptarea locului de muncă la nevoile angajatului cu dizabilități;
- Cheltuieli pentru achiziționarea de utilaje sau echipamente care urmează să fie utilizate de persoane cu dizabilități;
- Cheltuieli legate de transportul persoanelor cu dizabilități între domiciliul lor și locul de muncă;
- Cheltuieli pentru transportul materiilor prime, produselor finite și a altor articole la domiciliul persoanelor cu dizabilități, în cazul în care acestea lucrează la domiciliu.

În plus, cheltuielile legate de integrarea, formarea, îndrumarea și dezvoltarea profesională a persoanelor cu dizabilități sunt deductibile din bugetul asigurărilor de șomaj pe care compania îl plătește statului.

Legislația actuală permite acordarea de ajutoare financiare pentru o perioadă de maximum 2 ani de la data îndeplinirii obligației. Angajatorii care nu au datorii restante la plata contribuțiilor de asigurări sociale pot solicita această sumă, iar aceasta va fi plătită în termen de 90 de zile de la aprobare.

Angajatorii care angajează absolvenți persoane cu dizabilități cu contract pe durată nedeterminată sunt scutiți de plata asigurării de șomaj și primesc plăți lunare timp de 18 luni, după cum urmează:

- Salariul de bază minim brut pentru absolvenții care au absolvit învățământul secundar inferior sau o școală profesională;

- de 1,2 ori salariul de bază minim brut pentru absolvenții cu studii medii superioare sau postliceale;
- 1,5 ori salariul de bază minim brut pentru absolvenții cu studii superioare.

Unitățile protejate autorizate, înființate pentru a angaja persoane cu dizabilități, au, de asemenea, mai multe avantaje, inclusiv scutirea de taxe de înființare sau de reautorizare și anumite drepturi acordate de autoritățile locale finanțate din bugetele proprii.

Legea prevede că autoritățile și entitățile juridice publice și private cu cel puțin 50 de angajați trebuie să angajeze persoane cu dizabilități, reprezentând cel puțin 4% din totalul forței de muncă. Companiile sau instituțiile care nu angajează persoane cu dizabilități pot alege una dintre următoarele alternative:

- Plată lunară la bugetul de stat echivalentă cu 50% din salariul minim brut pe țară înmulțit cu numărul de locuri de muncă neocupate de persoane cu dizabilități;
- Achiziționarea de produse sau servicii de la unitățile protejate autorizate în echivalent cu suma datorată bugetului de stat.

În concluzie, legea oferă mai multe avantaje companiilor care angajează persoane cu dizabilități și, de asemenea, oferă beneficii persoanelor aflate în astfel de situații dificile²².

Islanda

Islanda dispune de măsuri de promovare a angajării persoanelor cu dizabilități și de protecție a drepturilor acestora la locul de muncă.

- Legea privind drepturile și obligațiile persoanelor cu dizabilități (Lög um réttindi og skyldur fatlaðra):** o lege cuprinzătoare care prezintă drepturile persoanelor cu dizabilități în diferite aspecte ale vieții, inclusiv în ceea ce privește ocuparea forței de muncă. Aceasta include dispoziții care interzic discriminarea pe motiv de dizabilitate și solicită angajatorilor să facă adaptări rezonabile pentru a permite persoanelor cu dizabilități să lucreze.
- Ombudsmanul pentru egalitate de drepturi (Jafnréttismálastofnun):** este o agenție guvernamentală din Islanda responsabilă de monitorizarea și aplicarea legilor antidiscriminare, inclusiv a celor referitoare la dizabilități. Ombudsmanul pentru egalitate de drepturi investighează plângerile de discriminare și depune eforturi pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități au șanse egale la angajare.
- Legile antidiscriminare:** Islanda dispune de legi împotriva discriminării, cum ar fi Legea privind egalitatea de statut și de drepturi între femei și bărbați (Lög um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla). Aceste legi interzic discriminarea pe diferite motive, inclusiv dizabilitatea, în toate domeniile vieții, inclusiv în domeniul ocupării forței de muncă.

²² [LEGE nr. 448 din 6 decembrie 2006 \(republicată\)](#)

- d) **Legea privind securitatea socială (Lög um almannatryggingar):** oferă diverse beneficii și servicii de sprijin persoanelor cu dizabilități. Aceasta include dispoziții privind prestațiile de invaliditate, serviciile de reabilitare și formarea profesională pentru a ajuta persoanele cu dizabilități să obțină și să mențină un loc de muncă.
- e) **Orientări privind accesibilitatea la locul de muncă:** Islanda a stabilit orientări care promovează accesibilitatea la locul de muncă, asigurându-se că spațiile fizice sunt adaptate pentru angajații cu dizabilități. Aceste orientări pot include cerințe privind facilitățile accesibile și tehnologia de asistență.
- f) **Subvenții și stimulente:** Guvernul islandez oferă subvenții și stimulente angajatorilor care angajează persoane cu dizabilități. Aceste stimulente pot include subvenții salariale și sprijin financiar pentru adaptări sau amenajări la locul de muncă.
- g) **Inițiative de incluziune la locul de muncă:** mulți angajatori și organizații din Islanda au propriile inițiative de incluziune pentru a promova angajarea și păstrarea angajaților cu dizabilități. Aceste inițiative pot include programe de formare, mentorat și sprijin pentru adaptări rezonabile.
- h) **Servicii de reabilitare vocațională:** Islanda oferă servicii de reabilitare profesională persoanelor cu dizabilități, ajutându-le să dobândească abilitățile și sprijinul necesar pentru a-și găsi și menține un loc de muncă.

5. ASISTENȚĂ MEDICALĂ

România

Asistența medicală pentru persoanele cu dizabilități este reglementată de Ministerul Sănătății și există programe specifice pentru anumite dizabilități.

- a) **Legea privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap:** stabilește cadrul juridic pentru protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități în România. Aceasta acoperă diverse aspecte, inclusiv asistența medicală, și are ca scop să asigure accesul persoanelor cu dizabilități la serviciile de sănătate și la sprijinul necesar.
- b) **Casa Națională de Asigurări de Sănătate (CNAS):** este responsabilă pentru gestionarea sistemului public de asigurări de sănătate din România. Aceasta supervizează programele care oferă acoperire medicală persoanelor cu dizabilități, asigurând accesul acestora la îngrijiri și tratamente medicale.
- c) **Programe de tehnologie asistivă:** România are programe care oferă tehnologie asistivă persoanelor cu dizabilități. Aceste tehnologii pot include ajutoare de mobilitate, dispozitive de comunicare și alte instrumente care îmbunătățesc calitatea vieții și accesibilitatea asistenței medicale pentru persoanele cu dizabilități.

- d) **Programul Național pentru Boli Rare (National Program for Rare Diseases):** România are un program dedicat în mod special pentru a răspunde nevoilor de asistență medicală ale persoanelor cu boli rare. Acest program se concentrează pe diagnosticare, tratament și sprijin pentru persoanele cu afecțiuni medicale rare, dintre care multe au dizabilități.
- e) **Servicii și centre de reabilitare:** România dispune de o rețea de servicii și centre de reabilitare care răspund nevoilor persoanelor cu dizabilități. Aceste centre oferă terapie fizică, terapie ocupațională și alte servicii de reabilitare pentru a îmbunătăți sănătatea și bunăstarea persoanelor cu dizabilități.

Islanda:

Islanda oferă servicii de asistență medicală persoanelor cu dizabilități prin intermediul sistemului național de sănătate.

Sistemul național de asistență medicală din Islanda, cunoscut sub numele de Sistemul de sănătate islandez (IHS), oferă servicii de asistență medicală persoanelor cu dizabilități ca parte a abordării sale cuprinzătoare și incluzive în materie de asistență medicală. IHS este un sistem finanțat din fonduri publice care urmărește să se asigure că toți rezidenții, inclusiv cei cu dizabilități, au acces la servicii medicale de calitate. Iată câteva caracteristici cheie ale sistemului de asistență medicală din Islanda și modul în care acesta deservește persoanele cu dizabilități:

- a) **Acoperire universală:** sistemul de sănătate din Islanda oferă acoperire universală, ceea ce înseamnă că toți rezidenții au dreptul de a avea acces la serviciile de sănătate, inclusiv persoanele cu dizabilități. Acesta acoperă o gamă largă de servicii medicale, de la asistență primară la tratamente specializate;
- b) **Îngrijirea primară:** serviciile de asistență medicală primară reprezintă primul punct de contact pentru majoritatea persoanelor care caută asistență medicală. În Islanda, serviciile de asistență medicală primară sunt accesibile tuturor, iar aici sunt abordate inițial multe dintre nevoile de asistență medicală ale persoanelor cu dizabilități;
- c) **Servicii de reabilitare:** Islanda oferă servicii de reabilitare pentru persoanele cu dizabilități. Aceste servicii sunt concepute pentru a îmbunătăți și menține abilitățile funcționale ale persoanelor cu dizabilități. Reabilitarea poate cuprinde terapie fizică, terapie ocupațională, logopedie și alte forme de sprijin;
- d) **Servicii de asistență medicală specializată:** pentru persoanele cu nevoi complexe de asistență medicală, sunt disponibile servicii specializate. Aceste servicii pot include consultații cu specialiști, intervenții chirurgicale și tratamente specifice dizabilității sau afecțiunii medicale a persoanei;
- e) **Dispozitive de asistență și ajutoare:** sistemul de sănătate din Islanda oferă acces la dispozitive de asistență și ajutoare pentru persoanele cu dizabilități. Acestea includ ajutoare de mobilitate (de exemplu, scaune cu rotile, cârje), aparate auditive, dispozitive de comunicare și alte echipamente pentru a îmbunătăți viața de zi cu zi a persoanelor cu dizabilități;

- f) **Medicamente și rețete:** medicamentele eliberate pe bază de prescripție medicală sunt acoperite de sistemul de sănătate, asigurându-se astfel că persoanele cu dizabilități au acces la medicamentele necesare ca parte a planurilor lor de tratament;
- g) **Asistență medicală la domiciliu:** în cazul în care persoanele cu dizabilități au nevoie de îngrijiri medicale continue sau de asistență pentru activitățile zilnice, sunt disponibile servicii de îngrijire medicală la domiciliu pentru a le sprijini în propriile case;
- h) **Servicii de sănătate mintală:** sistemul de asistență medicală din Islanda include, de asemenea, servicii de sănătate mintală, care pot fi deosebit de importante pentru persoanele cu dizabilități care pot avea probleme de sănătate mintală. Aceste servicii cuprind consiliere, terapie și îngrijire psihiatrică;
- i) **Sprijin pentru îngrijitori:** sistemul de sănătate recunoaște importanța celor care îngrijesc persoanele cu dizabilități. Sunt disponibile servicii de sprijin și de respiro pentru a-i ajuta pe îngrijitori să-și mențină propria sănătate și bunăstare;
- j) **Apărarea și protecția drepturilor pacienților:** sistemul de sănătate islandez include mecanisme de apărare a pacienților și de protecție a drepturilor acestora. Acest lucru asigură faptul că persoanele cu dizabilități își pot exprima preocupările și că drepturile lor sunt respectate în cadrul procesului de asistență medicală.

6. SERVICII ȘI BENEFICII SOCIALE

România:

România oferă servicii și beneficii sociale persoanelor cu dizabilități pentru a le asigura bunăstarea. Aceste servicii și beneficii au ca scop furnizarea de sprijin, asistență financiară și acces la diverse resurse pentru persoanele cu dizabilități. Iată câteva exemple de servicii și beneficii sociale pentru persoanele cu dizabilități din România:

- a) **Pensii de invaliditate:** persoanele cu dizabilități grave pot fi eligibile pentru pensii de invaliditate, care oferă asistență financiară pentru a contribui la acoperirea cheltuielilor de trai și a costurilor medicale;
- b) **Indemnizația de însoțitor:** persoanele cu dizabilități care au nevoie de asistență pentru activitățile zilnice din cauza afecțiunii lor pot primi o indemnizație de însoțitor pentru a contribui la acoperirea costurilor unui îngrijitor sau asistent;
- c) **Asistență pentru transport:** unele persoane cu dizabilități pot beneficia de asistență pentru transport, cum ar fi tarife reduse sau gratuite pentru transportul public, pentru a le ajuta să aibă acces la serviciile de sănătate, la locuri de muncă și la activități sociale;

- d) **Dispozitive și echipamente asistive:** România oferă sprijin persoanelor cu dizabilități pentru achiziționarea de dispozitive și echipamente de asistență necesare, cum ar fi dispozitive de mobilitate, aparate auditive, dispozitive de comunicare și alte tehnologii de asistență;
- e) **Asistență socială și sprijin pentru asistenții sociali:** asistenții sociali sunt disponibili pentru a oferi îndrumare și sprijin persoanelor cu dizabilități și familiilor acestora, ajutându-le să acceseze serviciile și beneficiile sociale;
- f) **Sprijin educațional:** România oferă sprijin educațional pentru copiii și adulții cu dizabilități, inclusiv servicii de educație specială și sprijin pentru integrarea în învățământul de masă;
- g) **Reabilitarea profesională:** programele de reabilitare profesională ajută persoanele cu dizabilități să dobândească aptitudini și să găsească oportunități de angajare care să corespundă abilităților și preferințelor lor;
- h) **Îngrijire de respiro:** serviciile de îngrijire de respiro sunt disponibile pentru a oferi o ușurare temporară pentru îngrijitorii familiilor persoanelor cu dizabilități, permițându-le să ia o pauză de la responsabilitățile de îngrijire;
- i) **Sprijin pentru locuințe:** unele programe oferă sprijin pentru locuințe pentru persoanele cu dizabilități, inclusiv opțiuni de locuințe accesibile și asistență pentru cheltuielile legate de locuință;
- j) **Beneficii fiscale:** România oferă diverse beneficii fiscale și scutiri pentru persoanele cu dizabilități și îngrijitorii acestora, contribuind la reducerea poverii financiare asociate cheltuielilor legate de dizabilități;
- k) **Sprijin pentru ocuparea forței de muncă:** există programe și inițiative pentru a promova angajarea persoanelor cu dizabilități, inclusiv servicii de plasare a forței de muncă, sprijin pentru angajare și subvenții pentru angajatorii care angajează persoane cu dizabilități;
- l) **Protecții juridice:** există legi și reglementări care protejează drepturile persoanelor cu dizabilități, asigurându-se că acestea nu sunt supuse discriminării și că au acces egal la servicii și oportunități.

Aceste servicii și beneficii din România au ca scop îmbunătățirea calității vieții, a independenței și a incluziunii persoanelor cu dizabilități în societate. Ele ajută la abordarea diverselor nevoi ale persoanelor cu dizabilități, indiferent dacă acestea au deficiențe fizice, senzoriale, intelectuale sau de dezvoltare, și contribuie la bunăstarea lor generală și la participarea în comunitate.

Islanda:

Islanda dispune într-adevăr de un sistem de asistență socială cuprinzător care oferă beneficii și sprijin persoanelor cu dizabilități. Acest sistem este conceput pentru a asigura bunăstarea și incluziunea persoanelor cu dizabilități în diferite aspecte ale vieții. Iată câteva exemple de beneficii și sprijin disponibile pentru persoanele cu dizabilități din Islanda:

- a) **Indemnizația de invaliditate (Fatlaðuræði):** oferă sprijin financiar persoanelor cu dizabilități care nu pot lucra sau au o capacitate de câștig redusă din cauza afecțiunii lor. Alocația ajută la acoperirea cheltuielilor de trai și a costurilor de asistență medicală;
- b) **Servicii de asistență personală (Sérfræðingur á réttindum fatlaðra):** persoanele cu dizabilități semnificative pot fi eligibile pentru servicii de asistență personală. Aceste servicii includ asistență pentru activitățile zilnice de viață, mobilitate și îngrijire personală, permițând persoanelor să trăiască independent;
- c) **Sprijin pentru modificarea locuinței:** guvernul islandez oferă asistență financiară pentru modificări la domiciliu pentru a face locuințele mai accesibile persoanelor cu dizabilități. Aceasta poate include instalarea de rampe, lărgirea ușilor și adaptarea băilor;
- d) **Sprijin pentru transport:** persoanele cu dizabilități au la dispoziție servicii speciale de transport și asistență financiară pentru vehicule accesibile, asigurându-le accesul la transport pentru întâlniri medicale, la locul de muncă și la activități sociale;
- e) **Educație și servicii speciale:** serviciile de educație specială sunt oferite copiilor și adulților cu dizabilități, ajutându-i să aibă acces la educație de calitate și sprijin adaptat nevoilor lor. Acestea pot include planuri educaționale individualizate (IEP) și resurse educaționale suplimentare;
- f) **Dispozitive și echipamente asistive:** Islanda oferă asistență financiară pentru achiziționarea de dispozitive și echipamente de asistență, cum ar fi scaune cu rotile, aparate auditive, dispozitive de comunicare și alte instrumente care sporesc independența și calitatea vieții;
- g) **Servicii de reabilitare:** inclusiv fizioterapia, terapia ocupațională și logopedia, sunt disponibile pentru persoanele cu dizabilități pentru a le îmbunătăți mobilitatea, comunicarea și bunăstarea generală;
- h) **Servicii de îngrijire de tip respiro:** oferă o ușurare temporară pentru îngrijitorii familiilor persoanelor cu dizabilități, permițându-le să ia pauze în timp ce cei dragi primesc îngrijire și sprijin;
- i) **Servicii de sănătate mintală:** accesul la servicii de sănătate mintală este esențial pentru persoanele cu dizabilități care se pot confrunța cu probleme de sănătate mintală. Aceste servicii includ consilierea, terapia și îngrijirea psihiatrică;
- j) **Sprijin pentru ocuparea forței de muncă:** programele și inițiativele promovează ocuparea forței de muncă a persoanelor cu dizabilități, oferind servicii de plasare a forței de muncă, sprijin pentru ocuparea forței de muncă și subvenții pentru angajatorii care angajează persoane cu dizabilități;
- k) **Protecție juridică:** legile și reglementările protejează drepturile persoanelor cu dizabilități, asigurându-se că acestea nu sunt supuse discriminării și că au acces egal la servicii și oportunități;
- l) **Sprijin pentru asistenții sociali:** asistenții sociali oferă îndrumare și sprijin persoanelor cu dizabilități și familiilor acestora, ajutându-i să navigheze în sistemul de asistență socială și să acceseze sprijinul de care au nevoie.

7. TRANSPORT

România:

România a făcut progrese în ceea ce privește îmbunătățirea accesibilității persoanelor cu dizabilități în domeniul transporturilor. De exemplu, a lucrat pentru a face transportul public mai ușor de utilizat pentru scaune cu roțile prin implementarea de rampe și lifturi în autobuze și trenuri. Gările și stațiile de autobuz sunt în curs de renovare pentru a se adapta persoanelor cu probleme de mobilitate, asigurându-se că acestea pot naviga cu ușurință prin aceste spații.

În plus, România s-a concentrat, de asemenea, pe crearea de infrastructură accesibilă în zonele urbane, cum ar fi construirea de trotuare cu rampe, instalarea de pavaje tactile pentru persoanele cu deficiențe de vedere și furnizarea de semnale sonore la semafoare pentru a ajuta persoanele cu deficiențe de auz.

Eforturile României de îmbunătățire a accesibilității se extind dincolo de transport. În clădirile publice, s-a făcut un efort pentru instalarea de rampe și lifturi pentru a se asigura că persoanele cu probleme de mobilitate pot accesa cu ușurință diferite etaje. În plus, facilitățile de acces la toalete accesibile au reprezentat o prioritate, cu includerea unor caracteristici precum bare de sprijin și spații mai mari pentru a găzdui scaune cu roțile.

În ceea ce privește accesibilitatea informațiilor, s-au depus eforturi pentru a furniza informații în mai multe formate, inclusiv semne Braille și anunțuri audio, pentru a răspunde nevoilor persoanelor cu deficiențe de vedere sau de auz. Spațiile publice și instituțiile culturale, cum ar fi muzeele și teatrele, sunt, de asemenea, adaptate pentru a fi mai incluzive, oferind servicii precum interpreți în limbajul semnelor și descrieri audio pentru spectacole.

În plus, guvernul a lucrat la crearea unor campanii de sensibilizare pentru a promova o mentalitate mai incluzivă în societate, încurajând întreprinderile și comunitățile să adopte practici care să acorde prioritate accesibilității.

Islanda:

Islanda are un sistem de transport public bine dezvoltat, cu opțiuni accesibile.

Angajamentul Islandei față de accesibilitate se reflectă în sistemul său de transport public bine dezvoltat, care include mai multe caracteristici pentru a se adapta persoanelor cu dizabilități. Iată câteva exemple:

- a) **Autobuze accesibile:** autobuzele publice din Islanda sunt adesea echipate cu rampe sau lifturi pentru a facilita urcarea ușoară a persoanelor care folosesc scaune cu roțile sau mijloace de mobilitate. Sunt desemnate zone de locuri prioritare pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități au acces convenabil și confortabil;
- b) **Anunțuri audio și video:** multe autobuze din Islanda oferă anunțuri audio și vizuale ale stațiilor, în beneficiul pasagerilor cu deficiențe de vedere sau de auz.

Acest lucru asigură faptul că toți cei aflați la bord pot naviga cu ușurință în rețeaua de transport public;

- c) **Stații de autobuz accesibile:** s-au depus eforturi pentru a face stațiile de autobuz mai accesibile. Acestea includ instalarea de rampe sau lifturi în stații cheie, facilitând accesul și coborârea din autobuze a persoanelor cu probleme de mobilitate;
- d) **Pavaj tactil și semnalizare:** spațiile publice, inclusiv centrele de transport și stațiile de autobuz, sunt adesea prevăzute cu pavaj tactil pentru persoanele cu deficiențe de vedere. Semnalizarea clară și concisă în Braille este, de asemenea, utilizată pentru a ajuta persoanele cu deficiențe de vedere să navigheze în sistemul de transport public;
- e) **Servicii de asistență:** Islanda a pus în aplicare servicii de asistență pentru persoanele cu dizabilități. Acestea pot include asistență pentru șoferi la urcare și coborâre, precum și personal specializat în servicii pentru clienți în nodurile de transport pentru a oferi informații și sprijin.

Accentul pus pe incluziune în cadrul sistemului de transport public din Islanda demonstrează angajamentul de a se asigura că toată lumea, indiferent de abilitățile sale, poate beneficia de aceste servicii. Este îmbucurător să vedem că unele țări acordă prioritate accesibilității în aspecte atât de integrante ale vieții de zi cu zi.

8. VIAȚA INDEPENDENTĂ

România:

Viața independentă pentru persoanele cu dizabilități din România implică abilitarea persoanelor să ducă o viață autodeterminată, să facă propriile alegeri și să participe activ în comunitate. Iată câteva aspecte ale vieții independente în România pentru persoanele cu dizabilități:

- a) **Servicii de asistență personală:** România a depus eforturi pentru a oferi servicii de asistență personală care să permită persoanelor cu dizabilități să își desfășoare activitățile zilnice. Acest lucru poate implica sprijin pentru sarcini precum îngrijirea personală, treburile casnice și asistența pentru mobilitate;
- b) **Locuințe accesibile:** s-au depus eforturi pentru a promova locuințe accesibile, asigurându-se că persoanele cu dizabilități pot trăi în medii care să răspundă nevoilor lor specifice. Aceasta include caracteristici precum rampe, uși mai largi și băi adaptate;
- c) **Oportunități de educație și de angajare:** România a depus eforturi pentru a crea oportunități educaționale și de angajare incluzive pentru persoanele cu dizabilități. Acest lucru implică asigurarea accesului la școli și la locurile de muncă și realizarea unor adaptări rezonabile pentru a facilita învățarea și munca;

- d) **Transport accesibil:** după cum s-a menționat anterior, îmbunătățirea accesibilității transportului contribuie în mod semnificativ la o viață independentă. Transportul public accesibil le permite persoanelor cu dizabilități să călătorească liber, sporindu-le capacitatea de a se angaja în diverse activități;
- e) **Inițiative de incluziune socială:** România a depus eforturi pentru promovarea incluziunii sociale prin diverse inițiative. Aceasta implică sensibilizarea, combaterea stereotipurilor și promovarea unei mentalități mai incluzive în societate, permițând persoanelor cu dizabilități să participe pe deplin la viața comunității;
- f) **Advocacy și protecția drepturilor:** viața independentă este susținută de eforturile de advocacy care urmăresc să protejeze drepturile persoanelor cu dizabilități. Acest lucru include susținerea schimbărilor legislative, a măsurilor anti-discriminare și a politicilor care promovează incluziunea.

Prin abordarea acestor aspecte, România își propune să creeze un mediu în care persoanele cu dizabilități să poată trăi independent, să facă alegeri care să corespundă preferințelor lor și să contribuie activ la societate. Angajamentul continuu pentru îmbunătățirea vieții independente reflectă o recunoaștere mai largă a societății a importanței incluziunii și a egalității de șanse pentru toți.

Islanda:

În Islanda, asigurarea unei vieți independente pentru persoanele cu dizabilități este integrată într-o abordare holistică care reflectă angajamentul țării față de incluziune și egalitate de șanse. Iată o perspectivă personalizată asupra vieții independente pentru persoanele cu dizabilități în Islanda:

- a) **Servicii de asistență personalizată:** Islanda pune un accent deosebit pe furnizarea de servicii de sprijin personalizate, adaptând asistența la nevoile unice ale persoanelor cu dizabilități. Aceasta include îngrijire personală, sprijin în gospodărie și asistență pentru mobilitate, permițând o abordare mai individualizată și mai autonomă a vieții independente;
- b) **Soluții inovatoare în materie de locuințe:** Islanda a adoptat soluții inovatoare în materie de locuințe care depășesc standardele de accesibilitate. Accentul este pus pe crearea de spații de locuit care încorporează principii de design de ultimă oră, asigurându-se că locuințele nu sunt doar accesibile, ci și proiectate ținând cont de confortul și preferințele persoanelor cu dizabilități;
- c) **Modele incluzive de educație și ocupare a forței de muncă:** abordarea islandeză a vieții independente implică modele de pionierat în materie de educație incluzivă și de ocupare a forței de muncă. Aceasta înseamnă nu numai eliminarea barierelor fizice, ci și promovarea unei culturi a diversității și a incluziunii în cadrul instituțiilor de învățământ și al locurilor de muncă, promovând participarea pe deplină a persoanelor cu dizabilități.
- d) **Rețele de transport fără întreruperi:** angajamentul Islandei față de viața independentă este evident în rețelele sale de transport accesibile și fără întreruperi. Dincolo de simpla accesibilitate funcțională, accentul este pus pe

crearea unei experiențe de călătorie incluzive, făcând din transportul public o opțiune convenabilă și confortabilă pentru persoanele cu dizabilități;

- e) **Incluziunea socială centrată pe comunitate:** Islanda susține în mod activ inițiativele de incluziune socială centrate pe comunitate. Acestea depășesc campaniile de conștientizare și se extind la programe de implicare comunitară și evenimente care celebrează diversitatea, creând un sentiment de apartenență pentru persoanele cu dizabilități în cadrul țesutului societal mai larg;
- f) **Abilitarea prin advocacy:** eforturile de advocacy și de protecție a drepturilor din Islanda sunt orientate spre abilitarea persoanelor cu dizabilități. Acest lucru implică nu numai promovarea unor schimbări juridice, ci și încurajarea unei culturi a împuternicirii, în care persoanele cu dizabilități participă activ la elaborarea politicilor care le afectează viața.

În esență, abordarea Islandei în ceea ce privește viața independentă pentru persoanele cu dizabilități se caracterizează prin strategii individualizate, inovatoare și de responsabilizare, care au ca scop crearea unei societăți în care fiecare, indiferent de capacitate, poate prospera independent și poate contribui în mod semnificativ.

9. CONFORMITATE ȘI APLICARE

România

Acest capitol se referă la mecanismele existente pentru monitorizarea respectării legilor și reglementărilor privind persoanele cu dizabilități și a respectării drepturilor în ambele țări.

Odată cu ratificarea, prin Legea nr. 221/2010, a Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptată la New York de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 13 decembrie 2006 și semnată de **România** la 26 septembrie 2007, țara noastră și-a asumat obligația de a respecta și de a sprijini crearea de condiții care să permită participarea deplină și activă a tuturor persoanelor, inclusiv a celor cu dizabilități.

Strategia națională pentru drepturile persoanelor cu dizabilități 2021-2027 continuă și extinde punerea în aplicare a Convenției, cu scopul de a oferi un cadru pentru exercitarea deplină și egală a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale tuturor persoanelor cu dizabilități.

Proiectul de hotărâre de guvern are ca scop stabilirea unui cadru legal care să asigure participarea deplină și efectivă a persoanelor cu dizabilități în toate aspectele vieții.

Obiectivul general al Strategiei 2021-2027 este de a asigura participarea deplină și efectivă a persoanelor cu dizabilități, bazată pe libertatea de alegere, în toate aspectele vieții și într-un mediu accesibil și rezistent.

Strategia 2021-2027 cuprinde opt domenii prioritare bazate pe drepturi, adânc înrădăcinate în Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități:

- a) Accesibilitate și mobilitate
- b) Protecția efectivă a drepturilor persoanelor cu dizabilități
- c) Ocuparea forței de muncă
- d) Protecție socială, inclusiv abilitare/reabilitare
- e) Viața independentă și incluziunea în comunitate, inclusiv accesul la serviciile publice
- f) Educație
- g) Sănătate
- h) Participarea politică și publică

Aceste domenii prioritare cuprind teme transversale, cum ar fi sensibilizarea cu privire la persoanele cu dizabilități și promovarea respectului pentru drepturile și demnitatea acestora, proiectarea universală și amenajările rezonabile în conformitate cu definițiile Convenției, discriminarea persoanelor cu dizabilități ca o încălcare a drepturilor omului, cu accent pe discriminarea multiplă, cooperarea și consultarea, colectarea de date cu respectarea măsurilor de protecție a datelor stabilite prin lege, inclusiv a legislației privind protecția datelor, pentru a asigura confidențialitatea și anonimatul persoanelor cu dizabilități.

Printre principiile promovate de Strategia 2021-2027 se numără:

- Nediscriminarea și tratamentul egal, ceea ce înseamnă asigurarea condițiilor pentru exercitarea deplină și egală a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale tuturor persoanelor cu dizabilități;
- Accesibilitatea informațiilor și a datelor trebuie să fie asigurată persoanelor cu dizabilități în aceeași măsură ca și pentru celelalte persoane;
- Consultarea și implicarea persoanelor cu dizabilități, a reprezentanților și organizațiilor acestora în toate programele, proiectele și activitățile legate de dizabilități, respectând motto-ul “Nimic despre noi, fără noi!”;
- Subsidiaritatea, adică determinarea celui mai adecvat nivel de acțiune și intervenție la nivel local, regional sau național;
- Asumarea responsabilității, care presupune definirea clară a sarcinilor și responsabilităților instituțiilor și persoanelor responsabile de punerea în aplicare a dispozițiilor convenției;
- Utilizarea eficientă a fondurilor, inclusiv punerea în aplicare a programelor operaționale ulterioare în cadrul Acordului de parteneriat 2021-2027.

Strategia Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități 2021-2027 subliniază faptul că persoanele cu dizabilități trebuie să aibă acces fizic, informațional și comunicațional la produsele, serviciile și programele pe care societatea le oferă membrilor săi. Accesibilitatea este fundamentul participării depline a persoanelor cu dizabilități la viața socială în toate domeniile acesteia: educație, sănătate, protecția juridică a drepturilor, ocuparea forței de muncă, protecție socială, viață independentă.

Asigurarea accesibilității este abordată în mod direct în articolul 9 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CRPD), dar este, de asemenea, reflectată în mod sistematic în alte articole ale Convenției.

Protecția efectivă a drepturilor persoanelor cu dizabilități are ca scop asigurarea recunoașterii egale în fața legii a persoanelor cu dizabilități în vederea exercitării tuturor drepturilor lor fundamentale, cum ar fi dreptul de a munci, de a se căsători, de a întemeia o familie, de a vota și, prin urmare, de a lua decizii în toate aspectele vieții lor.

Potrivit Autorității Naționale pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copilărie și Adopții, la 30 iunie 2020, numărul total al persoanelor cu dizabilități era de 853.465, reprezentând 3,85% din populația României.

Accesul limitat la un loc de muncă duce la un risc ridicat de excluziune socială și sărăcie pentru persoanele cu dizabilități. Persoanele cu dizabilități din România au o rată de ocupare a forței de muncă mult mai mică decât persoanele fără dizabilități și mult sub media Uniunii Europene. În România, în timp ce 74% dintre persoanele cu vârste cuprinse între 20 și 64 de ani fără limitări sunt angajate, procentul este de numai 51% pentru persoanele cu unele limitări și scade semnificativ pentru persoanele cu limitări severe (numai 12% dintre acestea sunt angajate). În timp ce rata de ocupare a forței de muncă a crescut între 2010 și 2018 pentru persoanele cu unele limitări, aceasta a rămas aproape constantă pentru persoanele cu limitări severe. România are cea mai scăzută rată de ocupare a forței de muncă în comparație cu alte țări din UE pentru persoanele cu limitări severe (cu o diferență de peste trei ori mai mare între România și țările cu cele mai bune performanțe).

„Persoanelor cu dizabilități trebuie să li se ofere oportunități de angajare și de avansare în carieră. Convenția cere în mod explicit statelor semnatare să ia măsuri pentru a oferi persoanelor cu dizabilități oportunități de angajare și de avansare în carieră, cu accent pe experiențele pe piața muncii competitive”, se arată în Strategia Națională.

Protecția socială, inclusiv abilitarea/reabilitarea persoanelor cu dizabilități, este asigurată prin intermediul sistemului de prestații de asistență socială și al sistemului de servicii sociale, acordate automat sau, după caz, la cerere, în funcție de gradul și tipul de dizabilitate.

În România, persoanele cu limitări funcționale severe au de peste două ori mai multe șanse decât celelalte să sufere de lipsuri materiale severe. Potrivit studiilor, prestațiile de asistență socială nu sunt destinate cheltuielilor legate de dizabilități, așa cum prevede articolul 28 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități, ci sunt folosite pentru a acoperi cheltuielile zilnice de trai.

„Dizabilitatea implică adesea costuri suplimentare specifice care trebuie acoperite pentru ca o persoană să trăiască în mod adecvat în societatea din care face parte. Unele dintre cele mai semnificative cheltuieli suportate de persoanele cu dizabilități sunt legate de dispozitivele și tehnologiile de asistență. În România, un număr considerabil de persoane cu dizabilități nu utilizează dispozitivele sau tehnologiile

de asistență de care au nevoie, adesea pentru că nu și le pot permite”, se arată în nota de fundamentare.

Adoptarea și punerea în aplicare a acestui act normativ va avea un impact social prin stimularea participării active a persoanelor cu dizabilități la viața comunității, creșterea nivelului de informare a acestora și a comunității, precum și a vizibilității lor în comunitate. Aceste aspecte vor contribui la îmbunătățirea calității vieții și a ratei de ocupare a forței de muncă în rândul persoanelor cu dizabilități.

Islanda

Participarea politică și publică a persoanelor cu dizabilități în Islanda (2021-2027)

- Islanda pune un accent puternic pe participarea politică și publică a persoanelor cu dizabilități prin strategia sa cuprinzătoare pentru perioada 2021-2027. Principiile directoare ale acestei strategii sunt adânc înrădăcinate în promovarea respectului, a egalității și a protecției drepturilor fundamentale pentru toți cetățenii, indiferent de abilități.

Principii-cheie și domenii de interes:

- a) **Nediscriminare și tratament egal:** asigurarea exercitării depline și egale a drepturilor și libertăților fundamentale pentru toate persoanele cu dizabilități, promovând o societate care apreciază diversitatea și incluziunea;
- b) **Accesibilitatea informațiilor și a datelor:** asurarea faptului că informațiile și datele sunt accesibile persoanelor cu dizabilități în aceeași măsură ca și celorlalți, recunoscând importanța accesului universal la informații;
- c) **Consultare și implicare:** respectarea principiului “Nimic despre noi, fără noi!” prin implicarea activă a persoanelor cu dizabilități, a reprezentanților acestora și a organizațiilor lor în procesele de luare a deciziilor privind programele, proiectele și activitățile legate de dizabilități;
- d) **Subsidiaritate:** determinarea celui mai adecvat nivel de acțiune și intervenție la nivel local, regional sau național, recunoscând că soluțiile ar trebui să fie adaptate la nevoile unice ale diferitelor comunități;
- e) **Asumarea responsabilității:** definirea clară a sarcinilor și responsabilităților instituțiilor și persoanelor responsabile de punerea în aplicare a dispozițiilor prevăzute în Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CRPD);
- f) **Utilizarea eficientă a fondurilor:** asigurarea utilizării eficiente a fondurilor, inclusiv punerea în aplicare a programelor operaționale în cadrul acordurilor de parteneriat, cu accent pe maximizarea impactului pozitiv.

Accesibilitatea ca fundament - Strategia națională pentru drepturile persoanelor cu dizabilități 2021-2027 subliniază necesitatea accesului fizic, informațional și comunicațional. Accesibilitatea servește drept piatră de temelie pentru participarea deplină a persoanelor cu dizabilități la diverse aspecte ale vieții sociale, care cuprind educația, sănătatea, protecția juridică a drepturilor, ocuparea forței de muncă, protecția socială și viața independentă.

Statisticile și provocările legate de ocuparea forței de muncă - conform celor mai recente date furnizate de Autoritatea națională pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, populația Islandei include un număr total de 26.273 persoane cu dizabilități, reprezentând 7%^{23 24} din populația țării.

În timp ce Islanda își sărbătorește angajamentul față de incluziune, există încă provocări, în special în domeniul ocupării forței de muncă. Persoanele cu dizabilități se confruntă cu o rată de ocupare a forței de muncă mai mică decât cele fără dizabilități, ceea ce necesită eforturi specifice pentru a reduce acest decalaj și a promova egalitatea de șanse.

Protecția socială și costurile de accesibilitate - protecția socială, inclusiv serviciile de abilitare și reabilitare, face parte integrantă din sistemul de sprijin al Islandei pentru persoanele cu dizabilități. Cu toate acestea, sunt recunoscute costurile suplimentare specifice asociate cu dizabilitatea, cum ar fi cele legate de dispozitivele și tehnologiile de asistență. Eforturile sunt îndreptate spre asigurarea faptului că prestațiile de asistență socială acoperă aceste cheltuieli esențiale, în conformitate cu principiile subliniate în CDPD.

Impactul social și calitatea vieții - se anticipează că adoptarea și punerea în aplicare a inițiativelor legislative din Islanda vor avea un impact social profund. Prin implicarea activă a persoanelor cu dizabilități în viața comunității, prin creșterea vizibilității acestora și prin îmbunătățirea accesului la informații, Islanda urmărește să îmbunătățească în mod semnificativ calitatea generală a vieții și ratele de ocupare a forței de muncă în rândul acestui segment vital al populației sale. Strategia subliniază angajamentul Islandei de a crea o societate în care fiecare individ poate participa activ și se poate dezvolta.

CONCLUZII

România:

În cadrul legislației românești, există o rețea solidă de reglementări anti-discriminare, în special Ordonanța Guvernului și actele legislative conexe, concentrate pe interzicerea discriminării pe criteriul dizabilității. Aceste reglementări, cum ar fi Legea nr. 48/2002 și Ordonanța Guvernului nr. 137/2000, sunt fundamentale pentru prevenirea și sancționarea formelor discriminatorii, acoperind aspecte legate de ocuparea forței de muncă, accesul la servicii și educație.

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării are un rol esențial în acest context, acționând ca o autoritate de supraveghere și soluționare a plângerilor legate de discriminare, asigurând respectarea drepturilor persoanelor cu dizabilități. Modificările

²³ [Overview - Statistics Iceland \(statice.is\)](#)

²⁴ [Disability and Welfare in Iceland](#)

legislative ulterioare, precum Legea nr. 27/2004, reflectă eforturile continue de consolidare a protecției și egalității de tratament pentru persoanele cu dizabilități, adaptându-se și răspunzând dinamic la nevoile acestora.

Islanda:

În Islanda, legislația anti-discriminare, inclusiv Legea nr. 88/2011 privind drepturile persoanelor cu dizabilități, orientată către interzicerea discriminării pe criteriul dizabilității, reprezintă un pilon fundamental al protejării și promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități. Această lege acoperă diversitatea domeniilor, inclusiv ocuparea forței de muncă, educație și accesul la bunuri și servicii, asigurând un cadru de protecție extins pentru persoanele cu dizabilități.

Institutul național pentru drepturile omului exercită funcții cruciale de monitorizare și promovare a drepturilor persoanelor cu dizabilități, asigurând aplicarea și respectarea legislației. În plus, legile privind egalitatea de gen contribuie indirect la protecția femeilor cu dizabilități împotriva discriminării, consolidând astfel un sistem complex și integrat de protecție a drepturilor persoanelor cu dizabilități în Islanda.

În lumina legislațiilor solide și a instituțiilor dedicate, atât România, cât și Islanda, își consolidează angajamentul pentru protejarea drepturilor persoanelor cu dizabilități, oferind un cadru robust ce urmărește să elimine discriminarea și să promoveze o societate incluzivă și egalitară pentru toți cetățenii.

În concluzie, atât România, prin rețeaua sa extinsă de reglementări anti-discriminare și eforturile continue de adaptare și extindere a protecției pentru persoanele cu dizabilități, cât și Islanda, cu un cadru legislativ cuprinzător și integrat ce vizează drepturile și incluziunea persoanelor cu dizabilități, demonstrează un angajament ferm în promovarea egalității și respectării drepturilor umane fundamentale pentru toți cetățenii.

BIBLIOGRAFIE

1. “Disability Rights and Wrongs” de Tom Shakespeare; Anul: 2006; Editura: Routledge
2. “No Pity: People with Disabilities Forging a New Civil Rights Movement” de Joseph P. Shapiro; Anul: 1993; Editura: Three Rivers Press
3. “The World Report on Disability” de Organizația Mondială a Sănătății și Banca Mondială; Anul: 2011; Editor: Organizația Mondială a Sănătății
4. “Being Heumann: An Unrepentant Memoir of a Disability Rights Activist” de Judith Heumann și Kristen Joiner; Anul: 2020; Editura: Beacon Press
5. “Inclusion: The Politics of Difference in Medical Research” de Steven Epstein; Anul: 2007; Editor: Universitatea din Chicago Press
6. “The Disability Studies Reader” editat de Lennard J. Davis; Anul: Diferite ediții (prima ediție în 1997); Editor: Routledge
7. “The Right to Maim: Debility, Capacity, Disability” de Jasbir K. Puar; Anul: 2017; Editura: Duke University Press
8. “Disability and the Media” de Katie Ellis și Gerard Goggin; Anul: 2015; Editura: Palgrave Macmillan
9. “The Politics of Inclusive Development: Interrogating the Evidence” de Sam Hickey și Kunal Sen; Anul: 2019; Editor: Oxford University Press
10. [“ANALIZĂ Doar 17% dintre românii cu dizabilități sunt integrați pe mână” - articol | adevarul.ro](#)
11. [“MMSS: Rata persoanelor cu dizabilități raportate la populația României a fost de 3,99%, la finele lunii decembrie 2022” - articol / CECCAR Business Magazine](#)
12. [LEGE nr. 448 din 6 decembrie 2006 \(republicată\)](#)
13. [Legea nr. 48/2002 privind aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare](#)
14. [Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare](#)
15. Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD) - Rapoarte și documente emise de CNCD, disponibile pe site-ul oficial al instituției
16. [Decizia nr. 1.194 din 27 noiembrie 2001 privind organizarea și funcționarea Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării](#)
17. [Legea nr. 27/2004 privind aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 77/2003 pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare](#)

Iceland
Liechtenstein
Norway

**Active
citizens** fund

Contact

Telefon

0371 184 067

Email

contact@helpautism.ro

Website

www.helpautism.ro

Sediul administrativ

Intrarea Graurului nr 9, București

Proiect derulat de:

Cu sprijinul:

SPECIALISTERNE

